

відповідальності народних депутатів за порушення ними обов'язку бути присутніми та брати участь у роботі парламенту, його комітетів та комісій та за відмову присутнього на засіданні парламенту депутата брати участь у голосуванні. Встановлена відповідальність повинна мати фінансовий характер, наприклад, у вигляді зменшення заробітної плати. В подальшому визначення правил поведінки, стандартів етики та порядку притягнення до відповідальності народних депутатів України повинно міститися а в єдиному кодифікованому документі, наприклад, Кодексі етичної поведінки народних депутатів України. Прийняття такого акту повинно супроводжуватись створенням спеціального органу, на кшталт парламентських приставів, уповноваженого забезпечувати виконання його приписів.

Отже, враховуючи досвід європейських та інших країн світу мають бути проведені зміни існуючого законодавства задля вдосконалення роботи Верховної Ради України, підвищення ефективної депутатської діяльності, забезпечення безпосередньої участі парламентарів в голосуванні, встановлення відповідальності за порушення норм етики, а отже зміцнення довіри громадян до вищого представницького органу держави.

Окремі аспекти обмеження активного виборчого права (зарубіжний досвід)

Засць Ж.Ю., студент юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор Федоренко В.Л.

Із розвитком демократичних процесів у сучасному світі поширилась тенденція розширення прав і свобод людини. При чому до одного з основних досягнень, як правило, відносять визнання народу безпосереднім носієм влади. Свої повноваження органам державної влади і місцевого самоврядування народ делегує через систему виборів, володіючи активним (право обирати) і пасивним (право бути обраним) виборчим правом.

Актуальність проблеми зумовлена неоднорідністю виборчих обмежень, існуванням різних виборчих систем, а також наявністю міжнародних актів, які закріплюють основні виборчі права (Звід рекомендованих норм при проведенні виборів, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція про стандарти демократичних виборів, виборчих прав і свобод у державах-учасниках Співдружності Незалежних Держав та ін.).

Особливістю обмеження активного виборчого права в країнах насамперед Європи є те, що незважаючи на наявність виборчих стандартів, окремі країни досить по-різному забезпечують право обирати своїх представників. Як правило не мають даного права іноземці та особи без громадянства. Проте в деяких випадках цим категоріям осіб дозволяється голосувати на загальнодержавних виборах (Ірландія, Іспанія) відповідно до принципу взаємності або на основі спеціального закону, та на місцевих, за умови проживання в даній країні протягом певного часу (наприклад, п'ять років у Нідерландах та Естонії, або два у Фінляндії) і сплати податків (Угорщина, Іспанія, Фінляндія). Цікавим є те, що іноземці, які постійно проживають у Великобританії і мають нерухомість, а також громадяни британської Співдружності та Республіки Ірландія, володіють правом голосу. Подібно до Великобританії у Швеції мають право голосу громадяни Ісландії та Норвегії.

Законодавство України передбачає принцип особистого голосування, згідно з яким передача виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняється (

Закони України «Про вибори Президента України», Про вибори народних депутатів України»). Якщо ж говорити про Францію, то варто зазначити, що в цій країні принцип особистого голосування застосовується лише на президентських виборах і під час голосування на референдумі. На інших виборах громадяни, які проживають за кордоном, можуть голосувати за дорученням у своїх комунах (за місцем народження або останнього місця проживання – у разі фіксації їх заяви на включення до списків виборців) або в іншій, населення більше 30 тис. жителів за умови, що число таких виборців не перевищує 2% від загального числа виборців, внесених до списків у цій комуні. За таких умов виборець може дати доручення будь-якій іншій особі на право голосувати від його імені.

Кодекс належної практики у виборчих справах, ухвалений Венеціанською комісією на 52-й сесії, встановлює, що право обирати має бути отримане не пізніше повноліття. Хоча в більшості країн мінімальний вік становить 18 років, існують винятки, такі як Австрія (19 років) або Кіпр (21 рік). Варто зазначити, що в Хорватії спеціально забезпечується можливість володіння активним виборчим правом і громадянами, які досягли лише шістнадцятирічного віку, але при цьому мають офіційну легальну роботу. Правом голосу з 16 років також наділяються жителі деяких земель Німеччини на місцевих виборах. Венеціанська комісія закріпила і необхідність забезпечення права голосу громадянам, які проживають за кордоном. Проте у Словаччині виборці за кордоном позбавлені права голосу, а в Чехії – можуть голосувати лише на виборах нижньої палати парламенту.

Досить поширеною є практика заборони права голосу громадянам засудженим до позбавлення волі. Дане обмеження закріплене Венеціанською комісією, але підставою для нього має бути засудження за тяжкі злочини. В окремих країнах така заборона була досить по-різному застосована. У Франції та Нідерландах – лише за окремі види злочинів. Латвійським законодавством таке обмеження встановлюється і на час перебування під слідством, за умови, що запобіжним заходом є взяття під варту, в Італії – за наявності судимості, а в Австрії активного виборчого права не мають особи не лише на період відбування покарання, але й протягом шести місяців після його закінчення. Обмежуються виборчі права й осіб, які перебувають у психіатричних лікарнях – у Бельгії вони не можуть голосувати на весь строк лікування, а в Німеччині – лише якщо направлені для примусового лікування строком понад один рік.

Також у світі практикуються й інші, менш розповсюджені обмеження. Наприклад, у Великобританії є обов'язковою реєстрація виборців у реєстраційних списках, яка відбувається за місцем постійного проживання. Хоча ценз осілості і є, на нашу думку, недемократичним, але він практикується окремими країнами. Проблемним вважається те, що реєстраційні списки у Великобританії складаються не на основі даних муніципальних органів, а за даними домовласників. Така практика має вже вкорінене історичне значення і реально позбавляє права голосу значне число виборців, які з волі домовласників або з інших причин не мають договору найму житлового приміщення. Особливу увагу викликає дискримінація певних категорій населення в таких країнах як Латвія та Естонія. Адже у першій існує дискусійне поняття «негромадян», кількість яких становить приблизно 18% всього населення країни, у другій – категорія «осіб з невизначеним громадянством» і складають вони майже 9,5 % від загальної кількості населення. Під ці категорії потрапили особи, які поселились в даних країнах у період з 1941 по 1991 роки та не пройшли досить складну процедуру

натуралізації. Вони не володіють виборчими правами; лише в Естонії, за умови постійного проживання, дана категорія осіб має право голосу на місцевих виборах.

Отже, незважаючи на переважну тенденцію розширення виборчих прав громадян в демократичних країнах світу, існують окремі держави, в яких внаслідок певних історичних, соціальних, політичних та інших чинників встановлено обмеження, які не відповідають принципам представницької демократії. Тому міжнародні організації та самі держави повинні стимулювати розширення виборчих прав задля розвитку народовладдя і представництва інтересів всіх прошарків суспільства в вищих органах влади.